

Tiparele sigilare trebuie privite și studiate în strânsă legătură cu dezvoltarea meșteșugurilor și apariția breslelor.

Este binecunoscut faptul că, în Transilvania, Sibiu a avut un rol economic și politic important alături de alte orașe ca: Brașov, Bistrița, Cluj, Sighișoara ș.a. Dezvoltarea orașului a fost favorizată de poziția sa geografică, ce i-a permis o extindere a relațiilor comerciale cu Țara Românească. Începând cu secolul al XIV-lea, la Sibiu apar primele bresle. Cea dintâi, atestată documentar, este aceea a piclarilor, la 1367¹. În paralel, se dezvoltă și alte meșteșuguri: măcelăritul, brutăritul, dogăritul, olăritul ș.a., în total, la 1376, fiind atestate 25 branșe meșteșugărești, organizate în 19 bresle². Fiecare breaslă avea un steag propriu, un însemn, o ladă și un sigiliu (tipar sigilar). Tiparele sigilare au apărut ca o necesitate pentru autentificarea documentelor emise de conducerea breslei, unele fiind datate, altele nu. De obicei, tiparele sigilare au fost confecționate cu ocazia apariției breslei, sau a confirmării privilegiilor obținute și reinnoite, la diferite intervale de timp.

Colecția de tipare sigilare a Muzeului de Istorie din Sibiu cuprinde peste 260 tipare sigilare, care au aparținut comunelor, instituțiilor, societăților culturale, asociațiilor și breslelor din Sibiu și din alte localități.

Cele 20 de tipare sigilare, la care ne vom referi, au fost fie achiziționate, fie donate Muzeului Brukenthal din Sibiu de unii dintre descendenții meșterilor breslași, sau de către asociațiile care au luat naștere după desființarea breslelor în 1872.

1. Breasla rotarilor a avut un rol important de-a lungul unei perioade îndelungate de timp, când căruța era principalul mijloc de transport. La 1376 rotarii erau organizați ca branșă a breslei fierarilor³. Într-un document, din 14 februa-

rie 1490, sint întărite statutele breslei rotarilor de către reprezentanții celor Șapte Scaune⁴. La 21 martie 1737, la Sibiu, se încheie un contract între Direcțiunea Superioară Camerală din Transilvania și bresla sus-menționată, care se obliga să furnizeze 50 de care de boi⁵. De la această breaslă s-au păstrat două tipare sigilare.

Primul tipar sigilar datează din 1709⁶. Are o formă rotundă, este confecționat din plumb și gravat în incizie, cu minier din lemn cioplit și vopsit maro. Dimensiuni: diametrul este de 26 mm, înălțimea (cu minierul) de 92 mm (fig. 1).

În cimpul sigilar, marcat de un cerc linear simplu, este gravată o bardă, o cuțitoaie și o roată, iar dedesubt inscripția: AO: 1709

Al doilea tipar sigilar păstrat de la această breaslă datează din 1813⁷. Este un tipar sigilar rotund, din aliaj argintat în incizie. Placa sigilară este sudată pe un mâner din fontă în opt laturi, ușor turtit la capăt, prin batere. Dimensiuni: diametrul—27 mm, înălțimea totală —70 mm (fig. 2).

Pe marginea tiparului sigilar se află un ornament circular spicat, după care urmează două cercuri lineare simple. Între ele este gravată legenda în limba germană, cu majuscule, cuvintele fiind despărțite între ele prin puncte: SIG[ILL]. D[ER].ERB[AREN].ZECH.D[ER]. WAGNER.IN.HERMAN/STAD[T] (Sigiliul rea cinstitei bresle a rotarilor din Sibiu)

În cimpul sigilar se află un scut cu marginile drepte și talpa rotunjită, pe care este reprezentată o roată, având deasupra o cuțitoaie (emblema rotarilor). Scutul este înconjurat de ornamente florale cu palmete. Deasupra scutului este gravat cuvântul STAD, care nu a avut loc în legendă. După lada de breaslă a

rotarilor⁸, aflată în colecția muzeului, s-a datat sigiliul la 1813.

2. Meșterii arămari din Sibiu se constituie în breaslă la 1582. Pentru a le proteja interesele, în 1585 principele Transilvaniei Sigismund Báthory nu mai permite importul articolelor de aramă în Transilvania, iar în 1615 Universitatea săsească interzice, la cererea breslei arămarilor, exercitarea meseriei de arămar de către necalificați și să facă comerț cu aramă⁹. Împărăteasa Maria Tereza ia act, la 28 februarie 1747, de protestul breslelor săsești și ungurești, în special al breslelor arămarilor din Transilvania, împotriva dreptului acordat armenilor din Dumbrăveni de a se constitui în bresle¹⁰.

Tiparul sigilar ce se păstrează de la această breaslă datează din 1712¹¹. Este rotund, confecționat din bronz, gravat în incizie, cu mâner din acelaș metal, care face corp comun cu rondela sigilară. Dimensiuni: diametrul este de 35 mm, iar înălțimea totală 45 mm (fig. 3).

După cercul exterior spicat, între două cercuri liniare simple, este gravată legenda în limba germană cu majuscule. Începutul legendei este marcat printr-un asterisc, cuvintele fiind despărțite prin puncte: HERRMANSTAEDER. KVP-FERSCHMIED[E].SIGEL.1.7.1.2 (Sigiliul arămarilor Sibieni 1712)

În cimpul sigilar este gravat un cazan cu toartă susținut de doi grifoni limbați și aripați. În partea superioară se găsește un trifoi, iar în partea inferioară, două ramuri încrucișate. Pe marginea rondelii sigilare, o creștătură marchează poziția corectă de sigilare.

3. Breasla fierarilor este atestată documentar la 1376 (Fabrorum fraternitas); fierarii erau specializați în diferite branșe: cuțitari, căldărari, cei ce făceau ace, lăcătuși, săbieri¹². Fierarii confecționau în general toate obiectele de fierărie: potcoave, ciocane, clești, coase, seceri, foarfeci etc. Fierarii din Sibiu își reinnoiesc statutele la 6 mai 1514¹³, pentru ca, în 1540, Universitatea săsească să stabilească statutele breslei fierarilor în 16 articole¹⁴. În 1578, Universitatea săsească confirmă, la Sibiu, unele articole din statutele acestei bresle privitoare la ad-

miterea fierarilor de la sate în breslele orașenești¹⁵. Fierarii vor evolua separat în cadrul breslelor, astfel că, în 1844, Guberniul Regal din Transilvania confirmă statutele breslei unite a lăcătușilor, pintenarilor, armurierilor, fierarilor și pilarilor din Sibiu¹⁶.

Tiparul de sigiliu al acestei bresle datează din anul 1716¹⁷. Este oval, confecționat din aliaj de cupru și gravat în incizie. Rondela sigilară este sudată pe un miner din fontă în formă de trunchi de piramidă, cu opt laturi. Dimensiuni: diametrul 32 × 29 mm, înălțimea totală 94 mm (fig. 4).

Legenda, în limba germană cu majuscule, este gravată după ornamentul exterior spicat între două linii ovoidale simple. Cuvintele sint despărțite prin puncte: DER.EHRLICHEN.HVEF. V[ND]: EISEN.SCHMIT.ZECH.SIGIL. IN HERMANS[TADT] (Sigiliul onoratei bresle a potcovarilor și fierarilor din Sibiu).

În cimpul sigilar se află un scut baroc de argint, tăiat, în cartierul 1 fiind reprezentate armele Sibiului (trichetul) și anul 1716 în grupe de două cifre, iar în cartierul 2 sunt gravate mai multe obiecte produse de această breaslă: două coase încrucișate, un lacăt, un clește ce ține un cui de potcovit, un ciocan și o potcoavă. Scutul este timbrat de o acvilă bicefală, peste care planează o coroană deschisă, fiind așezat pe o manta albastră. Pe miner sint gravate în incizie, pe două laturi opuse, în partea superioară, două figuri decorative pentru a marca poziția corectă la sigilare. La 5 mm de capăt, mânerul are creștături pe marginile mai înguste.

4. Meștesugul lemnăritului a cunoscut și el o dezvoltare importantă în orașele transilvănene legat de nevoile gospodărici. Datorită perfecționării tehnice, numeroase branșe se desprind din el, având o evoluție paralelă: tâmplăritul, dulgheritul, rotăritul, butnăritul, măsuritul și branșa celor care făceau ferestre. Numărul mic de meșteri tâmplari nu a permis crearea unei bresle separate până în 1520, când Magistratul orașului Sibiu întărește statutele breslei unite a zugravilor, tâmplarilor și ferestrarilor¹⁸. Breas-

la tâmplarilor devine independentă în 1631, Universitatea săsească întărindu-le statutele, în 21 articole¹⁹.

Tiparul sigilar al acestei bresle existent în colecție este datat 1720²⁰. De formă ovală, este confecționat din aliaj de cupru gravat în incizie, cu mâner masiv din fontă, în opt laturi, evazat în partea inferioară. Dimensiuni: diametrul 34 × 30 mm, înălțimea totală 105 mm (fig. 5).

După ornamentul exterior perlat urmează legenda, cu majuscule, între două linii simple ovale, scrisă în limba germană; cuvintele sunt despărțite prin puncte: DAS.SIGIL.DER.TISCHLER.ZVR.HERMANNSTADT.1.7.2.0 (Sigiliul tâmplarilor din Sibiu 1720)

În câmpul sigilar, un scut oval de argint cu cartuș baroc pe care sînt reprezentate unelte de tâmplărie: un echer reglabil și un compas deschis. Scutul e timbrat de o coroană deschisă, cu cinci fleuroane și patru perle.

5. Breasla tricoterilor de ciorapi este una din puținele din țară cu această îndeletnicire. Se înființează ca breaslă la începutul secolului al XVIII-lea. Statutul ei datează din 1724 și cuprinde 32 de articole²¹. Din același an datează și tiparul sigilar al acestei bresle²².

Tiparul de sigiliu este confecționat din aliaj de cupru, de formă ovală, gravat în incizie. Placa sigilară de 3 mm grosime este sudată pe un mâner masiv din fontă, octogonal, cu patru laturi mai mari și patru mai mici. Dimensiuni: diametrul 34 × 32 mm, înălțimea totală 93 mm (fig. 6).

Între cercul exterior spicat și cel interior simplu se află legenda în limba germană, cu majuscule, avînd cuvintele despărțite prin puncte: SIGIL.DER.EHRLICHEN.STRUMPFF.STRICKER.IN.HERMANSTAT.1724 (Sigiliul onoratei bresle a tricoterilor de ciorapi din Sibiu, 1724).

În câmpul sigilar se află un scut cu marginile laterale scobite și talpa în formă de acoladă. În câmpul scutului este figurată o pereche de ciorapi lungi, o foarfecă deschisă ce ține între cele două brațe o ciupercă. De o parte și de cealaltă a foarfecii se află câte o rozetă, iar

în talpă trei flori. Scutul, timbrat de o coroană deschisă cu cinci fleuroane și patru perle, este susținut de doi lei. Pe una din laturile mânerului sunt marcate mai multe cerculețe, pentru a indica poziția corectă la sigilare.

6. În documentul de la 1376, citat deja, sunt pomenite șase branșe de pie-lărie, curelarii (cingulatores) făcînd parte din breasla fierarilor. În secolul al XV-lea, în unele orașe, curelarii și șelarii se organizează în bresle independente, sau, în altele, într-o singură breaslă. În 1536, breslele de curelari sunt solidare în apărarea intereselor lor, Universitatea săsească interzicînd curelarilor și negustorilor din Brașov să importe articole de curelărie din Țara Românească²³. Universitatea săsească confirmă, la 14 decembrie 1581, statutele acestei bresle în 17 articole²⁴, reconfirmându-le în 1748²⁵. De la această breaslă s-a păstrat un tipar sigilar din anul 1768²⁶.

Este confecționat din aliaj de cupru, turnat și strunjit, de formă rotundă, cu mâner în formă de pară, care face corp comun cu placa sigilară. Dimensiuni: diametrul 34 mm, înălțimea totală 75 mm (fig. 7).

Între ornamentul exterior și un cerc linear simplu, se găsește legenda, scrisă în limba germană cu majuscule, avînd ultimele trei cuvinte și anul 1768 gravate la stînga și la dreapta scutului. Începutul legendei este marcat de o rozetă cu cinci lobi: DER.ERSAMEN.GÜRTLER.ZUNFT.SIGIL.ZU.HERMANNSTADT:/IN.SIBENBÜRG[EN]./ANNO.1768 (Sigiliul onorabilei bresle a curelarilor din Sibiu în Transilvania, anul 1768).

În câmpul sigilar se află un scut heraldic, pe care sunt figurate mai multe unelte folosite de curelari: un compas, două sule, o nicovală, o pilă și un topo-raș. Scutul este timbrat de o coroană deschisă cu trei fleuroane și două perle. Mânerul este ornamentat cu mai multe cercuri, executate în incizie la strung. Capul mânerului este ușor turtit prin martelare. Pe rondela sigilară este marcată o steluță și o ramură de brad, care marchează poziția corectă de sigilare.

1

5

9

2

6

10

3

7

11

4

8

12

13

16

19

14

17

20

15

18

Tipare sigilare ale breslelor din Sibiu (p. 64—65): fig. 1. rotarilor (1709); fig. 2. rotarilor (1813); fig. 3. arămarilor (1712); fig. 4. potcovarilor și fierarilor (1716); fig. 5. timplarilor (1720); fig. 6. tricotierilor de ciorapi (1724); fig. 7. curelarilor (1768); fig. 8. strungarilor (1785); fig. 9. dogarilor (1788); fig. 10. cizmarilor (sec. XVIII); fig. 11. croitorilor germani din Sibiu (sec. XVIII); fig. 12. pantofarilor germani din Sibiu (sec. XVIII); fig. 13. pantofarilor germani din Sibiu (sec. XIX); fig. 14. tunzătorilor de postav (sec. XVIII); fig. 15. șesătorilor (sec. XVIII); fig. 16. șesătorilor (sec. XIX); fig. 17. zidarilor (sec. XVIII); fig. 18. legătorilor de cărți (1840); fig. 19. tinichigiuilor (1841); fig. 20. perierilor (sec. XIX)

7. Breasla strungarilor ia naștere în primii ani ai secolului al XVI-lea, dintr-o bransă a lemnăritului. Obștea sașilor interzice în 1536, la cererea breslei strungarilor, exercitarea acestei meserii de către meseriașii din afara breslei²⁷. Strungarii sibieni obțin noi statute de breaslă la 27 aprilie 1582²⁸.

Tiparul sigilar al breslei strungarilor (în lemn) datează din anul 1785²⁹. Este confecționat din aliaj de cupru, de formă circulară, fiind gravat în incizie. Dimensiuni: diametrul 37 mm, înălțimea totală 76 mm (fig. 8).

Tiparul sigilar este realizat prin turnare și strunjire.

Între două cercuri liniare simple a fost gravată legenda în limba germană, cu majuscule, începutul fiind marcat de o floare: DER EHRSAM[EN] DREXLER HAUBT ZUNFT SIGIL IN HERMANSTADT (Sigiliul principal al onorabilei bresle a strungarilor din Sibiu)

În câmpul sigilar, doi lei rampanți susțin două dălți, ce se încrucișează peste o inimă. Deasupra inimii, se află o coroană cu trei fleuroane și două perle, iar dedesubt, un compas cu brațe curbe ce cuprind o sferă. Deasupra leilor și sub inimă, cifrele 1.7.8.5. Pe miner sunt gravate ornamente circulare, iar pe rondela sigilară creștături în formă de V indică poziția corectă la sigilare.

8. Breasla dogarilor este amintită în documentul din 1376, împreună cu butnarii (Doleatorum fraternitas). La 23 ianuarie 1572, Universitatea săsească stabilește noi statute pentru breasla dogarilor din Sibiu și toată țara³⁰. Aceeași breaslă înaintează împăratului Iosif al II-lea, spre a fi confirmate, noi statute, cuprinse în 26 articole și roagă s-o apere împotriva înmulțirii meșterilor și împotriva circpacilor³¹.

Tiparul sigilar este datat 1788³². Are o formă ovală, fiind confecționat din aliaj de staniu și plumb, argintat și gravat în incizie. Dimensiuni: diametrul 30 × 24 mm, înălțimea totală 68 mm (fig. 9). Placa sigilară, de 20 mm grosime, este sudată pe un miner din fier terminat cu o sferă.

Legenda, scrisă în limba germană, cu majuscule, urmează după un cerc exte-

rior spicat. Cuvintele sînt despărțite prin puncte; începutul legendei este marcat de o rozetă: SIGIL.DER.ERB[AREN]. BINDER. ZECH. IN. HERMANS[TADT] (Sigiliul onorabilei bresle a dogarilor din Sibiu)

În câmpul sigilar, într-un scut cu talpa rotunjită și marginile drepte, cu ornamente exterioare în formă de ghirlandă cu lujeri, se găsesc unelte și produse specifice breslei dogarilor: un butoi, un compas deschis, ce intercalează partea de sus a butoiului, iar, lateral, o teslă și un topor. Deasupra scutului este gravat anul 1.7.8.8.

9. Breasla cizmarilor este atestată tot în documentul citat din 1376 (Sutorum fraternitas). În 1500, cizmarii din Sibiu își reinnoiesc statutele, iar în 1725, împăratul Carol al VI-lea confirmă noi statute, cuprinzând 44 articole, prin care cizmarii din Sibiu se despart de pantofari și formează o breaslă separată³³.

Tiparul sigilar, păstrat de la această breaslă, are o formă ovală, este confecționat din aliaj de cupru și gravat în incizie³⁴. Rondela sigilară este sudată pe un mâner din fontă, în formă de trunchi de piramidă cu opt laturi, având baza mare în sus.

Dimensiuni: diametrul 22 × 20 mm, înălțimea totală 45 mm (fig. 10).

Legenda, scrisă în limba latină, cu majuscule, urmează după ornamentul exterior spicat, fiind intercalată între două linii ovoidale. Începutul legendei este marcat de o stea cu cinci raze, cuvintele fiind despărțite prin două puncte: SIG[ILLVM]: CEHE: COTVRNARIOR[VM]: CIVITAT[IS]: CIBIN[ENSIS] (Sigiliul breslei cizmarilor din orașul Sibiu).

În câmpul sigilar este gravat un scut oval cu ornamente marginale de tip baroc. Pe scut este reprezentată o cizmă. Deasupra scutului, un inger cu aripile desfăcute ținând scutul. Placa sigilară prezintă o creștătură pentru o corectă sigilare, iar mânerul este perforat pentru agățare. Perioada confecționării acestui tipar sigilar este secolul al XVIII-lea.

10. În același document, în 1376, sunt amintiți și croitorii; meșteșugul cunoscând o mai mare diversificare și dezvolt-

tare, aceștia se despart în două branșe, care devin două bresle: croitorii de mantale și croitorii obișnuiți. La Sibiu, între anii 1462—1484, sunt pomeniți 57 de meșteri croitori, în 1466 construindu-și o casă a breslei în Piața Mică³⁵. În 1714, Magistratul orașului Sibiu adevărește învoirea dintre croitorii din Sibiu și postăvarii din Sibiu și Cisnădie, după care postăvarii obțin dreptul de a confecționa glugi și de a le vinde acasă, iar croitorii au dreptul de a le cumpăra de la postăvari și de a le vinde oriunde³⁶. Pentru apărarea intereselor lor, breasla croitorilor se unește cu alte bresle din aceeași ramură, formând uniuni ale breslelor de croitori. În 1724, staroștii pe țară ai uniunii breslei croitorilor din Transilvania stabilesc, pe baza adunărilor din 1631, 1635 și 1654, noile statute, compuse din 40 de articole³⁷. Breasla croitorilor se adresează, la 9 iulie 1798, împăratului Iosif al II-lea pentru a-i confirma statutele date de împărăteasa Maria Tereza³⁸.

Tiparul sigilar al breslei croitorilor din Sibiu este de formă rotundă, confecționat din aliaj de cupru și gravat în incizie³⁹. Placa sigilară este sudată pe un suport din fontă cu un dorn în formă piramidală alungită pentru mânerul din lemn care lipsește. Dimensiuni: diametrul 40 mm, înălțimea totală 42 mm (fig. 11).

Legenda, în limba germană, cu majuscule, este gravată între trei cercuri liniare simple, pe două rânduri, după ornamentul exterior în forma unui cerc șnurat. Începutul legendei este marcat printr-o rozetă: TEUTSCH SCHNEIDER ZUNFFT SIGELL IN DER K[ÖNIGLICH]: K[AYSERLICH]: FREYEN]: HAUPT/HERRMANNSTADT IN SIEBENBÜRGEN (Sigiliul de breaslă al croitorilor germani din Sibiu, capitală liberă cezaro-crăiască în Transilvania).

În câmpul sigilar, un scut oval, cu o foarfecă deschisă, timbrat cu o coroană deschisă cu cinci fleuroane și patru perle. Scutul e înconjurat de ornamente de tip baroc.

Tiparul sigilar este datat în secolul al XVIII-lea.

11. Înrudită cu breasla cizmarilor era breasla pantofarilor. Regele Ungariei,

Ladislau al II-lea, confirmă drepturile acestora, în 1491, drepturi acordate de regele Ladislau Postumul prin documentul din 15 mai 1455⁴⁰. Cîteva ani mai târziu, în 1539, Universitatea săsească reinnoiește statutele acestei bresle⁴¹. Împărăteasa Maria Tereza acordă pantofarilor noi statute în 1752, în 25 de articole⁴².

De la breasla pantofarilor, în colecția muzeului, se găsesc două tipare sigilare.

Primul este rotund, din fontă, gravat în incizie, cu mâner din fier, prismatic, în opt laturi⁴³. Dimensiuni: diametrul 41 mm, înălțimea totală 91 mm (fig. 12).

Între două cercuri șnurate este gravată legenda în limba germană, cu majuscule, cuvintele fiind despărțite prin puncte, iar începutul legendei marcat printr-un punct și două frunzulițe: GRÖS[SER]. INSIGEL. D[ER]. TEYTS[CHEN]. SCHVM[ACHER]. ZVNFT. I[N]. D[ER]. FREY[EN]. H[AUPT]. HERMANSTAD[T]. IN. GR[OSSEN]. FV[RSTENTUM]. SIEB[ENBÜRGEN]. (Sigiliul mare al breslei pantofarilor germani din orașul liber capitală Sibiu în Marele Principat al Transilvaniei).

În câmpul sigilar este gravat patronul breslei, Sf. Ioan, în picioare, pe un postament decorat cu ornamente vegetale. Sfântul ține în mâna stângă o gheată, străpunsă de o săgeată, iar mâna dreaptă, sprijinită pe o colonetă cu caneluri verticale, susține mai multe ramuri de măsline. Tiparul sigilar este databil în secolul al XVIII-lea.

Al doilea tipar sigilar este din aliaj de cupru, gravat în incizie, cu mâner din acelaș metal, care face corp comun cu placa sigilară⁴⁴. Dimensiuni: diametrul 33 mm, înălțimea totală 73 mm (fig. 13).

După un cerc exterior, perlat, urmează legenda în limba germană, cu majuscule, începutul legendei fiind marcat de o rozetă cu șase lobi. Ultimul cuvânt este gravat orizontal în centrul câmpului sigilar: H[E]R[MANN]ST[A]DT[ER]. DEUTSCHE SCHUMACHER./INN-UNG (Breasla pantofarilor germani din Sibiu).

În câmpul sigilar, sub cuvântul INN-UNG, este reprezentată o ramură de

măslin și una de palmier, încrucișate. Tiparul sigilar datează din secolul al XIX-lea.

12. Tunzătorii de postav se desprind ca bransă separată din meșteșugul țesătoriei și obțin, la 30 septembrie 1462, din partea regelui Matei Corvinul, dreptul de a tunde și de a vinde postav⁴⁵. Breasla tunzătorilor de postav își reînnoiește statutele în 1582, obținând aprobarea din partea Universității săsești⁴⁶. Mihail Apafi, principele Transilvaniei, întărește în 1682 privilegiul dat tunzătorilor de postav în 1462⁴⁷. Același privilegiu este reînnoit și de împărăteasa Maria Tereza la 1753⁴⁸. Această breaslă este amintită și în documentul din 1813 privind repartizarea numărului de soldați pe care trebuie să-i dea fiecare breaslă⁴⁹.

Breasla tunzătorilor de postav este prezentă și în colecția noastră cu un tipar sigilar rotund, din bronz, gravat în incizie, cu mâner aplatizat din același metal, lipit pe placa sigilară⁵⁰. Dimensiuni: diametrul 36 mm, înălțimea totală 47 mm (fig. 14).

După ornamentul exterior spicat, împărțit în patru segmente prin patru rozete, între două cercuri lineare, este gravată legenda în limba germană, cu majuscule. Începutul legendei este marcat de o floare, cuvintele fiind despărțite prin puncte: SIGIL. DER. TVCHSCHERER. IN. HERMANs[TADT] (Sigiliul tunzătorilor de postav din Sibiu).

În câmpul sigilar se află un scut cu talpa rotundă și marginile drepte cu ornamente florale. În câmpul scutului sunt reprezentate uelne specifice tunzătorilor de postav: o foarfecă, două uelne de dărcit ș.a. De o parte și de cealaltă a scutului este gravat anul 1466.

Tiparul sigilar datează din secolul al XVIII-lea.

13. Două bresle care se ocupau cu țesutul erau cele ale țesătorilor de lână și de pânză, menționate deja în 1376 (Lanifices fraternitas et textores). Țesătorii sibieni obțin aprobarea statutelor, din partea Magistratului orașului Sibiu, la 1487, apoi la 1500⁵¹. După optzeci și cinci de ani, Universitatea săsească reînnoiește statutele breslei țesătorilor sași

din Transilvania, cuprinse în 21 articole⁵².

De la această breaslă s-au păstrat două tipare de sigiliu. Primul, având o formă rotundă, este confecționat din argint, gravat în incizie, cu mâner din lemn în formă de pară⁵³. Dimensiuni: diametrul 23 mm, înălțimea totală 92 mm (fig. 15).

În câmpul sigilar este gravat un scut, cu marginile drepte și talpa ovală. Pe scut sunt reprezentate două săbii încrucișate, care împart scutul în patru cartiere. În primul este gravată o stea, în al doilea, soarele, în al treilea, o suveică, iar în cel de-al patrulea, luna (crai nou). Scutul este înconjurat de ghirlande vegetale. Tiparul sigilar este datat în secolul al XVIII-lea.

Cel de al doilea tipar de sigiliu, de formă rotundă, este confecționat din aliaj de cupru, gravat în incizie, cu un mâner de alamă care face corp comun cu placa sigilară⁵⁴. Dimensiuni: diametrul 32 mm, înălțimea totală 68 mm (fig. 16).

Legenda în limba germană, cu majuscule, pe două arcuri de cerc, urmează după un cerc perlat exterior. Cuvintele sunt despărțite de două rozete și semnul egalității: WEBER=INNUNG HERMANNSTADT (Breasla țesătorilor — Sibiu).

În câmpul sigilar sunt gravați doi lei rampanți pe o spată, care susțin trei suveici dispuse în triunghi (emblema țesătorilor). Deasupra este o coroană deschisă cu trei fleuroane și două perle. Tiparul sigilar este datat în secolul al XIX-lea.

14. Alături de celelalte meșteșuguri, zidarii au avut un rol important în viața de toate zilele din orașele și satele transilvănene. Numeroasele construcții ridicate la Sibiu, începând cu secolul al XIV-lea, dovedesc și numărul lor destul de însemnat. În secolul al XVI-lea meșterii zidari se organizează în breaslă, așa cum dovedește documentul din 1738, prin care Magistratul orașului Sibiu dă noi statute breslei zidarilor din acest oraș, compuse din 36 articole, în locul celor vechi din 1552⁵⁵. Noi statute sînt obținute în 1809 și din partea Guvernului Regal al Marelui Principat al Transilvaniei⁵⁶.

Breasla zidarilor este reprezentată de un tipar sigilar oval, confecționat din aliaj de cupru, gravat în incizie, cu mâner prismatic din același aliaj⁷⁷. Dimensiuni: diametrul 31×28 mm, înălțimea totală 57 mm (fig. 17).

Între două linii ovoidale exterioare și unul interior este gravată legenda în limba germană, cu majuscule, cuvintele fiind despărțite prin puncte: HERRMANSTADER. MAURER. ZUNFFT. SIGEL. (Sigiliul de breaslă al zidarilor sibieni).

În cimpul sigilar un scut de argint cu marginile drepte și talpa ovală purtat de doi vulturi cu capetele întoarse. Pe scut sunt reprezentate unelte specifice zidarilor: un ciocan, o mistrie și un echer, dedesubt, anul 1559. Scutul este timbrat de o coroană deschisă. Tiparul sigilar datează din secolul al XVIII-lea.

15. Breasla legătorilor de cărți se înființează în secolul al XIX-lea, în 1839, Guberniul Regal din Transilvania confirmând, pe baza autorizării legale, statutele breslei nou înființate a compacto-rilor (legătorilor de cărți)⁵⁸. La 4 octombrie 1860, la Sibiu, sint confirmate noi statute în 80 de articole⁵⁹. Câțiva ani mai târziu, în 1872, breasla se desființează, membrii breslei constituindu-se într-o corporație a legătorilor de cărți.

Tiparul de sigiliu păstrat de la această breaslă datează din 1840⁶⁰. Este de formă rotundă, confecționat din aliaj de cupru și gravat în incizie, cu mâner din același metal care face corp comun cu rondela sigilară. Dimensiuni: diametrul 36 mm, înălțimea totală 72,5 mm (fig. 18).

Între două cercuri lineare simple este gravată legenda în limba germană, cu majuscule, începutul legendei fiind marcat de un asterisc: INNUNGS SIEGELDER BÜRG[E]R: BUCHBINDER IN HERMANNSTADT (Sigiliul breslei legătorilor de cărți orășeni din Sibiu).

În câmpul sigilar se află o presă a legătorilor de cărți (emblema breslei), iar dedesubt, anul 1840.

Mânerul, de formă prismatică în opt muchii, este îngroșat în partea de jos, având gravate pe două laturi literele A.A. și perforat.

16. În 1841 se înființează breasla unită a tinichigiilor, stănarilor, turnătorilor de clopote și arămarilor, conform statutului din acest an, în 48 de articole⁶¹.

Tiparul de sigiliu al breslei tinichigiilor este datat 1841. Este rotund, confecționat din aliaj de cupru, gravat în incizie, cu mâner din același material, în formă de trunchi de piramidă cu baza mare în sus, care face corp comun cu rondela sigilară⁶². Dimensiuni: diametrul 34 mm, înălțimea totală 70 mm (fig. 19).

Legenda în limba germană, cu majuscule, este gravată după cercul linear simplu exterior: ZUNFT. SIEGEL DER PRIVILEGIERTEN] SPENGLER ZUNFT IN HERRMANSTADT (Sigiliul de breaslă al privilegiatei bresle a tinichigiilor din Sibiu).

În câmpul sigilar este reprezentată o lanternă (felinar), așezată pe un vas din metal, și susținută lateral de doi lei. De o parte și de alta a părții inferioare a lanternei este gravat anul 18.41 în grupe de câte două cifre.

17. Ultimul tipar de sigiliu la care vom face referire este cel care a aparținut breslei perierilor. Protocolul de incorporare al breslei perierilor, din 1838, ne arată că acest meșteșug exista de mult timp, dar acum este necesară o unire a meșterilor pentru a avea mai multă putere⁶³.

Tiparul sigilar al breslei perierilor are o formă rotundă, este confecționat din aliaj de cupru, fiind gravat în incizie, cu mâner din lemn în formă de ciupercă⁶⁴. Dimensiuni: diametrul 35 mm, înălțimea totală 102 mm (fig. 20).

După cercul exterior spicat și cercul interior linear este gravată legenda în limba germană, cu majuscule, începutul legendei fiind marcat de o rozetă cu cinci lobi: BÜRSTENMACHER INNUNG IN HERMANNSTADT (Breasla perierilor din Sibiu).

În câmpul sigilar, un scut cu marginile laterale scobite și talpa în formă de aco-ladă. Pe scut, pe albastru, sunt reprezentate trei perii: o bidinea și două pământufuri. Scutul, timbrat de o coroană deschisă, cu cinci fleuroane, este încon-jurat de două ramuri de palmier încru-

cișate. Tiparul sigilar se datează în prima jumătate a secolului XIX-lea.

După cum am prezentat în paginile anterioare, pe tiparele sigilare de breaslă se pot distinge: imaginea din câmpul sigilar și legenda.

În ceea ce privește imaginea, aceasta constă, fie din reprezentări de unelte specifice breslei respective sau de produse finite, fie din reprezentări heraldice. Pe tiparele sigilare ale aceleiași bresle sunt reprezentate aceleași unelte sau produse: compas și echer pentru tâmplari, compas și butoi pentru dogari-butnari, cizme pentru cizmari, foarfecă pentru croitori etc. De cele mai multe ori aceste unelte apar reprezentate pe un scut heraldic, însoțit de alte elemente heraldice cum sunt: lei, vulturi, coroane, îngeri etc.

Legendele sunt gravate în jurul imaginii, pe unul sau mai multe rânduri. Sunt scrise în limba germană, cu majuscule, una singură fiind în limba latină, și cuprind denumirea breslei, localitatea și, uneori, anul în care a fost confecționat tiparul sau anul în care au fost confirmate, sau reinnoite, privilegiile breslei respective. Două tipare sigilare nu au legendă, însă reprezentările din câmpul sigilar și forma lor ne îndreptătesc să le considerăm ca aparținând breslelor. De multe ori, gravorul a folosit prescurtări ale cuvintelor, marcate prin două puncte, sau a abreviat termenii generici: sigiliu, privilegiată, onorabilă, în timp ce cuvintele care individualizau posesorul tiparului sigilar sunt gravate în întregime și marcate printr-un punct.

Prin prezentarea unor date despre bresle, ca și a tiparelor sigilare păstrate de la acestea, s-a urmărit o reliefare a rolului economic important deținut de aceste bresle în viața economică a orașului Sibiu. Studiul tiparelor sigilare de breaslă aduce noi elemente pentru istoria culturală, ca și pentru meșteșugurile din Transilvania.

NOTE

¹ Arhivele Statului din Sibiu, *Zunft Urkunden-buch*, I, nr. 1

² F. Zimmermann, C. Werner, G. Müller, *Ur-kundebuch zur Geschichte der Deutschen in Sieben-burgen*, Hermannstadt, 1897, vol. II, p. 449–452

³ ibidem, p. 451

⁴ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 17

⁵ ibidem, nr. 371

⁶ Muzeul de Istorie din Sibiu, nr. inv. M 5463

⁷ ibidem, nr. inv. M2673

⁸ ibidem, nr. inv. M5058

⁹ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 126 și 168

¹⁰ ibidem, nr. 397

¹¹ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 5546

¹² F. Zimmermann, C. Werner, G. Müller, *op. cit.*, p. 451

¹³ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 33

¹⁴ ibidem, nr. 60

¹⁵ ibidem, nr. 108

¹⁶ ibidem, nr. 476

¹⁷ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 5464

¹⁸ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 40

¹⁹ ibidem, nr. 196

²⁰ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 5465

²¹ Arh. St. Sibiu, Fond acte de breaslă, dosar

14, mapa I, nr. 1

²² Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 2667

²³ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 47

²⁴ ibidem, nr. 116

²⁵ ibidem, nr. 232

²⁶ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 4808

²⁷ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 49

²⁸ ibidem, nr. 120

²⁹ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 2671

³⁰ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 79

³¹ ibidem, nr. 469

³² Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 2677

³³ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 352

³⁴ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 2678

³⁵ Șt. Pascu, *Meșteșugurile din Transilvania pînă în sec. al XVI-lea*, Edit. Academiei, 1954, p. 155

³⁶ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 341

³⁷ ibidem, nr. 397

³⁸ ibidem, nr. 468

³⁹ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 4479

⁴⁰ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 19

⁴¹ ibidem, nr. 57

⁴² ibidem, nr. 415

⁴³ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 4815

⁴⁴ ibidem, nr. inv. M 4814

⁴⁵ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 10

⁴⁶ ibidem, nr. 122

⁴⁷ ibidem, nr. 287

⁴⁸ ibidem, nr. 419

⁴⁹ ibidem, nr. 479

⁵⁰ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 2670

⁵¹ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 14 și 25

⁵² ibidem, nr. 128

⁵³ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 4817

⁵⁴ ibidem, nr. inv. M 2674

⁵⁵ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 372

⁵⁶ ibidem, nr. 472

⁵⁷ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 4820

⁵⁸ Arh. St. Sibiu, Z.U.I, nr. 475

⁵⁹ ibidem, nr. 477

⁶⁰ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 2668

⁶¹ Arh. St. Sibiu, Fond Brukenenthal, L 1–8, nr.

99

⁶² Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 4810

⁶³ Arh. St. Sibiu, P 7–10, nr. 86

⁶⁴ Muz. Ist. Sibiu, nr. inv. M 4816